

KARAKTER | VEREENVOUDIGD COMBINATIEGROEPENMODEL | GROEP 4 T/M 8

In dit artikel wordt samengevat hoe je op effectieve en efficiënte wijze invulling kunt geven aan lessen Karakter in combinatiegroepen. We gaan in dit artikel in op:

1. Standaard aanbod in Karakter voor werken in de combinatiegroep
2. Een vereenvoudigd model voor werken met lessen technisch lezen in de combinatiegroep
3. Weekschema's voor werken met het vereenvoudigd model in verschillende combinatiegroepen (4 t/m 8)
4. Werken in combinatiegroep 3-4 (Lijn 3 en Karakter)

1. Standaard aanbod in Karakter voor werken in de combinatiegroep

Karakter kent drie soorten lessen: technisch leeslessen, vloeiend leeslessen en leesbevorderings- en literatuureducatielessen. Als je met Karakter in een combinatiegroep werkt dan biedt Karakter standaard de volgende oplossing voor deze lessen:

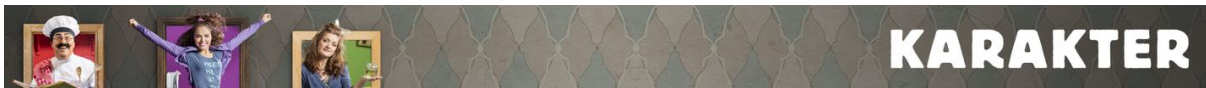
Type les	In combinatiegroep
Les technisch lezen	Twee modellen: <ul style="list-style-type: none"> – Model met verbinding van lesdoelen – Model zonder verbinding van lesdoelen
Les vloeiend lezen	Eén model: <ul style="list-style-type: none"> – Altijd verbinding van lesdoelen – Leerkrachtgebonden deel samen, zelfstandig deel apart
Lees leesbevordering / literatuureducatie	Eén model: <ul style="list-style-type: none"> – Zelfde werkboek voor hele groep – Zelfde les

Technisch lezen in de combinatiegroep

Lesdoelen die in elkaars verlengde liggen worden in principe zo in de leerlijnen van de jaargroepen gepland dat ze in een combinatiegroep gelinkt kunnen worden (model met verbinding van lesdoelen). Het leerkrachtgebonden deel van de les kan dan gelijk zijn. Zo maakt je optimaal gebruik van de kracht van de combinatiegroep.

Bij technisch lezen liggen lesdoelen over de jaargroepen heen echter niet altijd in elkaars verlengde en kan er dus niet altijd een verbinding worden gemaakt. Dit heeft te maken met de opbouw van doelen naar de verschillende AVI-niveaus. Zo komen bijvoorbeeld woorden met *g* die je uitspreekt als */zj/* niet voor in groep 4 en wel in groep 5. Door de complexiteit van het doel wordt er pas voor het eerst in groep 5 instructie op gegeven. Wanneer er geen verbinding mogelijk is dan biedt Karakter een model in de handleiding waarin wat extra tijd is gemaakt voor instructie aan beide groepen (model zonder verbinding lesdoelen). Zie pagina 20 van de Algemene handleiding.

De plusdoelen zijn altijd gelinkt aan het basisdoel van de eigen groep of aan het basisdoel van de hogere groep. De instructie van de basisgroep en de plusgroep kan dan gelijk zijn, maar de verwerking verschillend.

Vloeiend lezen in combinatiegroep

Bij vloeiend lezen zijn de lesdoelen zo verdeel over de perioden en lesweken dat er altijd een verbinding is te maken over jaargroepen heen, ongeacht de jaargroepen in de combinatiegroep. Voordeel hiervan is dat de lesfasen *Even opfrissen*, *Introductie*, *Instructie* en *Kijk terug* gelijk kunnen zijn voor de hele groep. De *Begeleide inoefening* en *Verlengde instructie* kun je via het digibord doen met het aanbod van de laagste jaargroep van de combinatiegroep.

Leesbevordering en literatuureducatie in combinatiegroep

Deze leerlijn met lessen is zo ontwikkeld dat je de werkboeken leesbevordering kunt inzetten in combinatiegroepen. Alle kinderen in de combinatiegroep krijgen les met hetzelfde werkboek. Je houdt zo de hele groep bij elkaar. In de werkvormen voor samenwerkend leren vindt er hierdoor interactie plaats tussen de kinderen van de verschillende jaargroepen. Kinderen leren van elkaar en motiveren elkaar, ongeacht de jaargroep.

Zie het voorbeeldschema voor inzet van de werkboeken op pagina 19 van de Algemene handleiding.

2. Een vereenvoudigd model voor werken met lessen technisch lezen in de combinatiegroep

Het in de technisch leeslessen werken twee verschillende modellen in de combinatiegroep is even wennen. Zeker wanneer je binnen het werken met de twee modellen ook voldoende aandacht wil schenken aan de instructie en begeleiding van de pluskinderen. Ons advies is om eerst te starten met een vereenvoudigd combinatiegroepenmodel voor de lessen technisch lezen. De lessen vloeiend lezen en de lessen leesbevordering en literatuureducatie zijn immers goed te organiseren in de combinatiegroep (zie hierboven).

Stappenplan vereenvoudigd combinatiegroepenmodel technisch lezen:

1. Start met drie niveaus in plaats van vier (dus zonder plusgroep)
2. Zet de lessen vloeiend lezen en Leesbevordering/literatuureducatie vast in het rooster
3. Maak van elke tweede instructieles bij hetzelfde lesdoel een zelfstandig werken les
4. Zet de instructieles aan de ene groep tegenover de zelfstandig werken les van de andere groep
5. Plan de lagere groep in als basislijn en laat de hogere groep verspringen

Bovenstaande vereenvoudiging betekent dat je concessies doet aan het bedienen van de plusgroep en dat een les van de hogere jaargroep verspringt naar een andere week. Merk je dat dit model goed werkt en heb je het enigszins geautomatiseerd, probeer het dan eens uit met de toevoeging van de instructie aan de pluskinderen.

Een voorbeeldschema om bovenstaande te verduidelijken (hier voor een 4/5-combi)

Week 1:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 4	Les 1: INSTR	Les 2: ZW	Literatuureducatie (vast)	Les 1: INSTR	Les 2: ZW
Groep 5	Les 2: ZW doel vorige week	Les 1: INSTR nieuw doel X		Les 2: ZW doel X	Les 1: INSTR nieuw doel Y

Week 2:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 4	Les 1: INSTR	Les 2: ZW	Leesbevordering (vast)	Vloeiend lezen (vast)	Vloeiend lezen (vast)
Groep 5	Les 2: ZW doel Y (uit week 1)	Les1: INSTR Doel Z (vervolg week erna)			

Zo plan je het jaar door. Ben je er eenmaal aan gewend dan kun je instructie aan pluskinderen toevoegen aan de Zelfstandig werken lessen (nadat je instructie hebt gegeven aan de basisgroep). Heb je de luxe van een onderwijsassistent, zet deze dan in om bijvoorbeeld de pluskinderen te begeleiden bij het zelfstandig werken.

3. Weekschema's voor werken met het vereenvoudigd model in combinatiegroepen

In het voorbeeld op de vorige pagina lieten we een schema zien voor groep 4/5. In de groep 4 en 5 is het aantal lessen en weekrooster gelijk. In de hogere jaargroepen verschilt dit echter. Hieronder zijn voorbeeldschema's opgenomen van week rooster voor de combigroepen 5/6, 6/7 en 7/8. Combinatiegroepen van meer dan twee groepen of combinatiegroepen van niet-aansluitende jaargroepen (bijv. 4/6) laten we hier even buiten beschouwing, maar ook daar kan bij het maken van de planning het stappenplan worden ingezet.

Voorbeeldschema vereenvoudigd model (5/6-combi)

Week 1:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 5	Les 1: INSTR	Les 2: ZW	Literatuureducatie (vast)	Les 1: INSTR	Les 2: ZW
Groep 6		Les 1: INSTR nieuw doel X		Les 2: ZW doel X	

Week 2:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 5	Les 1: INSTR	Les 2: ZW	Leesbevordering (vast)	Vloeiend lezen (vast)	Vloeiend lezen (vast)
Groep 6	Geen leesles (weektaak / vrij lezen)	Geen leesles (weektaak / vrij lezen)			

Ook hier geldt dat als dit eenmaal goed loopt, je de plusgroep kunt toevoegen en de instructie aan deze groep plannen tijdens de zelfstandig werken les na de instructie aan de basisgroep.

Voorbeeldschema vereenvoudigd model (6/7-combi)

Week 1:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 6	Geen leesles	Les 1: INSTR	Literatuureducatie (vast)	Les 2: ZW	Geen leesles
Groep 7		Geen leesles (weektaak / vrij lezen)		Les 1: INSTR	

Week 2:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 6	Geen leesles	Geen leesles	Leesbevordering (vast)	Vloeiend lezen (vast)	Vloeiend lezen (vast)
Groep 7				Geen leesles (weektaak / vrij lezen)	

Ook hier geldt dat als dit eenmaal goed loopt, je de plusgroep kunt toevoegen en de instructie aan deze groep plannen na de instructie aan de basisgroep (van de andere jaargroep).

Voorbeeldschema vereenvoudigd model (7/8-combi)

Week 1:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 6	Geen leesles	Geen leesles	Literatuureducatie (vast)	Les 1: INSTR	Vrij lezen
Groep 7				Vrij lezen	Les 1: INSTR

Week 2:

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Groep 6	Geen leesles	Geen leesles	Leesbevordering (vast)	Vloeiend lezen (vast)	Geen leesles
Groep 7					

In deze combi hebben beide groepen maar één les technisch lezen per week (in de oneven weken). Deze doelen zijn vrijwel altijd gelijk voor beide groepen dus het leerkrachtgebonden deel kan vrijwel altijd samen. Wil je echter meer rust en focus, plan dan twee keer een half uur in het rooster, waarbij je in de ene les focust op groep 7 en de andere les op groep 8. De groep die geen instructie krijgt kan dan vrij lezen of je kunt in deze tijd eventueel de pluskinderen na een korte instructie (na instructie aan de basisgroep) met het pluswerkboek aan het werk laten gaan.

4. Werken in combinatiegroep 3-4 (Lijn 3 en Karakter)

Het is belangrijk om aan het begin van het jaar de tijd te nemen om de kinderen van groep 3 goed wegwijs te maken in Lijn 3: zo leren zij beter en sneller zelfstandig te werken. Door een goede klassenorganisatie en de combinatie van lessen, is het zeker mogelijk om beide groepen de aandacht te geven die ze nodig hebben. U kunt voor een combinatiegroep 3-4 een programma maken waarbij u de lessen van Karakter groep 4 combineert met de lessen uit Lijn 3, de aanvankelijk leesmethode.

Tijdsverdeling

Karakter en Lijn 3 bieden beide elke dag een leesles aan. Deze lessen kunt u (in licht gewijzigde vorm) naast elkaar geven. De lengte van de leesles is verschillend: voor groep 3 duurt de leesles 75 minuten (inclusief leswisselingen, dus 60 minuten effectieve leestijd), terwijl voor Karakter 30 minuten (les technisch lezen of vloeiend lezen) of 45 minuten (leesbevorderingsles) gereserveerd zijn. De resterende tijd (30 à 45 minuten) in groep 4 kan gebruikt worden om de kinderen extra zelfstandig te laten oefenen met stillezen, de extra leesbladen, de oefensoftware van Karakter of andere taal)taken.

Uitgangspunt: instructie tegenover zelfstandig werken

Het schema op de volgende pagina vormt een basis die op alle dagen van de week toepasbaar is. De leerkrachtgebonden lesdelen zijn in kleur, de blokjes zonder kleur zijn gericht op zelfstandig werken. Je start elke dag met instructie (en waar nodig verlengde instructie) aan groep 3, terwijl groep 4 zelfstandig werkt aan het afronden van de zelfstandige verwerking van de vorige dag of andere lees- of taaltaken. Je doorloopt stap 1 tot en met 3 van de leesles van Lijn 3. Na 30 minuten gaan alle kinderen van groep 3 zelfstandig aan de slag en geef je groep 4 de instructieles van Karakter (afhankelijk van de les een evt. overstap naar de Plusgroep). Daarna zijn alle kinderen korte tijd zelfstandig aan de slag. De zelfstandige verwerking die hoort bij Karakter hoort kan door groep 4 eventueel de volgende dag afgemaakt worden. De Plusgroep kan in die tijd ook de literatuureducatieles afronden.

Leesbevordering of literatuureducatieles in combigroep

Karakter biedt elke week een volledig leerkrachtgebonden leesbevorderingsles of literatuureducatieles van ca. 45 minuten aan. In een combigroep 3-4 kan op twee manieren invulling worden gegeven aan deze lessen:

1. Je verdeelt de benodigde tijd voor een leesbevordering- of literatuureducatieles over twee momenten. Dit betekent dat je de helft van de lessen in een jaar inzet en alleen deel werkboek leesbevordering 4A gebruikt (ipv deel 4A en 4B).
2. Je kijkt welke lessen je met de hele groep kunt doen: er doet zich een mooie kans voor om één keer per 3 weken een link te leggen met de leesbevorderingsles (van dag 6) van Lijn 3 met het aanbod van Karakter. Het samen praten over boeken en teksten kunt je immers gerust met de hele klas doen. Dit werkt vaak stimulerend op het leesplezier van alle kinderen. Je kiest dan zelf of je de les van Lijn 3 of die van Karakter in wat aangepaste vorm aan alle kinderen geeft.

Optie 1 en 2 kunnen prima gecombineerd worden. Daarmee schenk je voldoende aandacht aan leesbevordering in groep 4 en benut je waar mogelijk de kracht van de combinatiegroep.

Schema combinatiegroep 3-4

Lezen	Lijn 3 Leesles	Karakter groep 4 Basis- of herhalingsles/leesbevorderingsles
5 min	bespreken doelen beide methodes	
30 min	stap 1: introductie [*] [**] [***] stap 2: instructie [*] en [**] stap 3: verlengde instructie [*]	zelfstandig werken hele groep: afronden zelfstandig werken vorige dag, stillezen, leesblad extra oefenen, oefensoftware, overige (taal)taken, literatuureducatie (Plus)
20 min	Zelfstandig werken hele groep	Les 1 en 3: basisles <ul style="list-style-type: none"> • introductie groep (*/**/***) • groepsinstructie (*/**/***) • begeleide inoefening [*] en [**] • verlengde instructie [*] Les 2 en 4: herhalingsles <ul style="list-style-type: none"> • introductie groep (*/**/***) • instructie Plus • begeleide verwerking (*) Les 3: Leesbevorderingsles (1 les verdelen over twee weken + lessen voor combigroep)
10 min	zelfstandig werken en afsluiting	